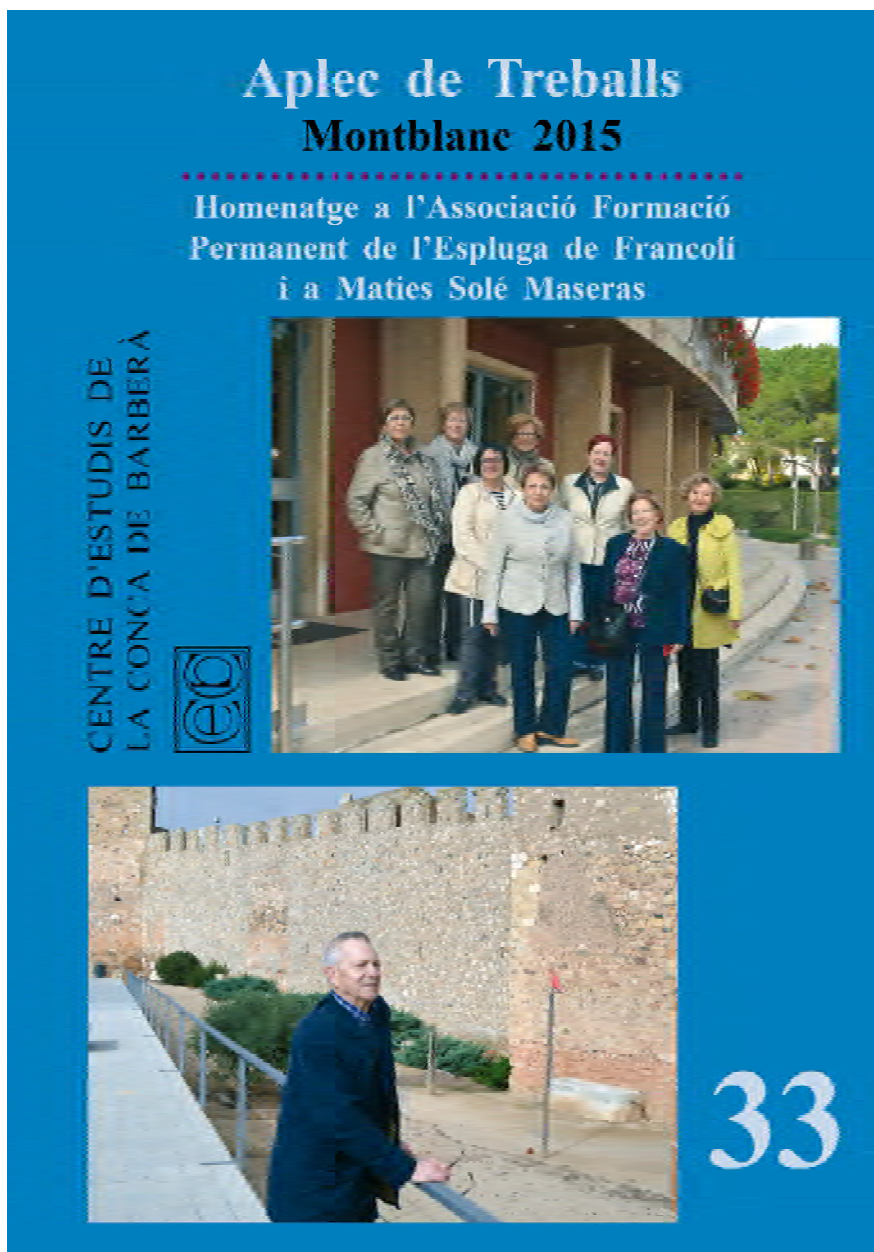

**Publicacions del
Centre d'Estudis
de la Conca de Barberà,
any 2015**

APLEC DE TREBALLS, NÚM. 33 (2015)

L'any 2015, en el trenta-setè aniversari de la fundació del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà ha aparegut el número trenta-tres de la miscel·lània anual, en la qual es ret homenatge a un dels seus cofundadors, Maties Solé i Maseras i al Grup de Formació Permanent de l'Espluga de Francolí.

La presentadora de la publicació, Dra. Anna Isabel Serra Masdéu, professora de la URV, sintetiza a continuació els continguts dels diversos treballs que conformen el volum.

L'associació Formació Permanent de l'Espluga de Francolí (1978-2014)

Jordi Roca Armengol

L'autor exposa la història d'aquesta entitat dedicada als plantejaments que responen a «l'educació no formal». La iniciativa neixia el 1978 gràcies a la junta directiva del Casal de l'Espluga de Francolí, amb la voluntat que les dones participessin a les activitats de l'entitat i dirigissin algunes de les seves seccions. La bona acollida féu que el sis d'abril de 1978 s'iniciés la singladura. El 1988 es canviaria el nom de l'entitat i el 1989 es constituïa com «Associació Cultural de les Dones, Formació Permanent», llavors també es van unir a l'Institut Català de la Dona, de la Generalitat de Catalunya. A l'escrit hi ha un llistat de les persones que han format part de la junta de govern de la Formació Permanent. L'entitat sempre ha tingut com a seu el mateix Casal de l'Espluga, tot i que l'entitat ha utilitzat també el Museu de la Vida Rural. Cada any s'organitzen cicles d'activitats a la tardor, a l'hivern i a la primavera. Les principals tasques a dur a terme són les conferències de temàtica variada, així com tallers de manualitats, cuina, festes populars, com la Castanyada o el Carnestoltes i excursions d'un dia sencer o mig. Les activitats es poden consultar al programa propi o inicialment a la revista *Notícia del Casal* o posteriorment a *El Francolí*.

Maties Solé Maseras: Referència indispensable del patrimoni cultural montblanquí.

Josep M. Carreras Vives

El treball biografia el mestre d'obres Maties Solé Maseras, nascut a Montblanc el 21 de setembre de 1934, fill d'un mestre de cases i propietari d'una bòvila i, per part de la seva mare rebria els coneixements d'una família dedicada a la música. Carreras repassa la formació del montblanquí des dels seus primers estudis al Col·legi de les Monges Carmelites de la vila ducal, fins que amb disset anys ingressà a l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona. Tot i que es va llicenciar en Belles Arts, el 1954 encetaria els estudis d'arquitectura a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, dedicant-se també als estudis de ceràmica a l'Escola Industrial. El biògraf repassa els viatges que va realitzar per Europa, i presenta la seva etapa en la qual pintava al barri parisenc de Montmartre. A la tornada treballaria a l'empresa del seu pare, que des de 1954 restaurava el monestir de Poblet. Carreras recull la tasca com a protector patrimonial desenvolupada per Solé a partir de la seva incorporació al Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca. Igualment presenta el seu intens treball, ja sigui en el camp arqueològic, en la restauració de la muralla montblanquina, en la del monestir de Santes Creus i en nombrosos monuments de Tarragona capital i d'altres pobles del Camp de Tarragona. Es revisa el treball que va efectuar quan fou nomenat director de la Junta del Museu-Arxiu l'any 1970, així com els esforços duts a terme per dirigir el discurs museogràfic de Museu de Montblanc. A l'*Aplec* s'esmenta l'activitat com a conferenciant, com a membre de diverses i importants entitats, com ara la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona o la seva activitat a l'*Aplec de Treballs* del Centre d'Estudis.

Reformes a l'església de Sant Jaume de la Guàrdia dels Prats

Jaume Felip Sánchez

Revisió de la història d'aquesta església que manté una portalada romànica conservada a l'actualitat des dels seus inicis, s'aporten nous documents sobre l'autor de la coberta de fusta dels arcs diafragmàtics, estipulats el 23 de setembre de 1327. Els arcs els contractava el ciutadà tarragoní Guillem Jornet. A l'article es pot trobar un dels documents més antics coneguts que data la construcció d'un teginat medieval a la Conca. El 1350 continuaven les obres al monument: entre altres canvis s'enderrocà l'absis romànic de l'església inicial, tot variant la orientació del temple.

Aportacions al coneixement de l'Espluga de Francolí en època medieval, treballs arqueològics al Capuig (2011)

Joan Menchon Bes, Imma Mesas Torronteras, Gema Ortega González

Els autors exposen els resultats de les excavacions dutes a terme l'any 2011 al centre històric de l'Espluga de Francolí. En primer lloc els arqueòlegs revisen les dades històriques relacionades amb el castell de l'Espluga i el Capuig en època medieval. Per exemple, l'escrit explica com el 1171 la població es dividia en l'Espluga Sobirana (al Capuig) i l'Espluga Jussana (corresponent al castell) espais que s'anirien unint al llarg del segle XIII. De la part Jussana podria trobar-se una fortificació, una torre de planta circular, com les de Barberà, Santa Coloma de Queralt o Solivella, tot i que amb el domini dels Hospitalers s'ampliaria. Es revisa la visió del castell al llarg de la seva història fins arribar al 1859, data en la qual es va subhastar per 6.000 rals per aprofitar la pedra per a la nova església. El solar va servir per traçar-hi un carrer. Es registren les troballes de les excavacions a diversos carrers que correspondrien a les dues «esplugues» i que han permès als arqueòlegs datar construccions des del segle XIII al XIX.

La mineria d'argent al terme de Prades (segle XVI)

Alba Alonso Mora

L'autora centra la seva investigació en destacar la importància de l'extracció d'argent a les Muntanyes de Prades des del s. XIV, passant per l'anàlisi d'un document de 1567 a les terres del Pagès (situades a Prades), entre el comte de Prades Francesc Ramon Folc i els arrendadors Bartolomé Aranda i Ernando de Belasco, membres de la Cort. L'aportació estudia el contracte que avaluava termes com ara el repartiment de beneficis, què caldria fer en cas d'obrir altres mines i com s'explotaria la mina de plata.

Formació i evolució de la xarxa parroquial de l'arquebisbat de Tarragona: El cas de les parròquies de la Conca de Barberà (Segles XII-XXI).

Joan Maria Quijada Bosch

En el treball es planteja, des d'època medieval, l'evolució i la formació de les diverses parròquies que engloba la Conca de Barberà a l'hora d'estructurar l'arxidiòcesi tarragonina. Així, es repassa el naixement de les parròquies i vicaries de la referida comarca al llarg de les edats medieval i moderna. Una altra fita important és la creació del pla de vicaries de 1772, que suposava la creació de vicaries perpètuas i nutuats i la redotació de parròquies incòngrues existents. La investigació detalla, una a una, com es van anar perfilant algunes parròquies de la comarca al llarg del segle XIX a partir del seu número d'ànimes, geografia i fins i tot en les seves particularitats situant-les en la seva història local. La darrera part de l'article recull com es va modificar al llarg del s. XX l'estructura territorial de l'arquebisbat de Tarragona.

Mobilitat entre la Conca de Barberà i el Garraf (Vilanova i la Geltrú, segles XIX-XX).

Josep M. Grau Pujol

En aquesta investigació es presenta el resultat del buidatge de diversos padrons d'època contemporània en els quals hi ha registrats emigrants que varen marxar de la Conca de Barberà a la capital del Garraf. Així s'obtenen a partir del padró municipal de 1824, els anys d'arribada dels emigrants de la Conca a Vilanova i la Geltrú, el mercat laboral al qual es dedicaren i els seus oficis. Igualment s'exposa el lloc d'origen dels conguents que anaren a Vilanova el 1873, l'edat d'arribada i l'any, la dedicació professional i el lloc de la Conca del qual varen partir. A l'article hom troba aquesta mateixa anàlisi dels padrons d'habitants de 1910 i 1920, acompanyat d'un apèndix documental que aporta el nom, l'edat i altres dades d'aquests emigrants al llarg dels segles XIX i XX.

De la postergació laboral a la protecció patrimonial arquitectònica a inicis del segle XIX. El cas de l'església de Vilaverd

Anna Isabel Serra Masdéu

L'article comenta com el poble de Vilaverd volia tenir una església nova a les primeries del segle XIX, concretament el 1806, i per tal motiu començà a dur a terme tota una sèrie de gestions per enderrocar l'església vella i construir la seva successora. Malgrat aquest interès comú local, palès en diverses cartes de la família Moragues que enumeraven les gestions fetes amb el mestre de cases Pau Forès, per tal d'activar l'obra, aquesta mai no es va principiar a causa de motius desconeguts. I quan es podia haver començat l'obra Vilaverd es va veure afectat per la Guerra del Francès. Tot plegat va fer que no s'enderroqués l'església parroquial medieval i hagi arribat fins als nostres dies.

El pintor Maties Palau Ferré vist per la revista Espitllera de Montblanc (1982-1997)

Francesc Marco Palau

A l'escrit es difonen les notícies sobre l'artista montblanquí Maties Palau Ferré que va divulgar la revista local *Espitllera* entre 1982 i 1989 i 1994-1997. Aquesta investigació es fa ressò de les notícies tant personals com professionals de l'artista, o mostra dades que feien partícip a l'artista de la vida social i associativa de la vila, alhora que la revista el va tenir molt present al relatar els seus projectes i tot allò que feia referència al seu treball i èxits.

Les pintures de Santiago Tarragó Lafau a les esglésies de Belltall, Rocallaura, Rocafort de Queralt, Renau i Vallirana (1942-1948).

Marc Dalmau Vinyals

Estudi sobre l'obra de l'artista de Belltall Santiago Tarragó Lafau, un creador poc conegut, (Belltall 1907-Reus, 1982) que va pintar murals a les esglésies de Belltall, Rocallaura, Rocafort de Queralt, Renau i Vallirana entre 1942-1948. L'article repassa els orígens familiars de l'artista que fou, entre altres, retratista, ninotaire, muralista i paisatgista. Es revisa l'etapa en la qual ell, la seva esposa i els seus fills emigraren a Xile fins que retornà a Reus el 1965. L'autor analitza els murals de les esglésies esmentades que l'artista hi va deixar, a més de publicar diverses cartes de Tarragó als seus parents i pares de Renau, mentre estava a l'exili.

El pintor montblanquí Acaci Hortonedada i el retaule dels Sants Metges del Monestir de la Serra de Montblanc (Fundació Privada Mascort, de Torroella de Montgrí).

Sofia Mata de la Cruz

Sofia Mata exposa com a partir d'un informe dut a terme per la Fundació Privada Mascort de Torroella de Montgrí, va poder datar un retaule executat per Acaci Hortonedada el 1624. El retaule en qüestió procedia del Monestir de la Mare de Déu de la Serra de Montblanc. La investigadora revisa les obres conegudes d'Hortonedada i la relació que aquest artista va mantenir amb diversos comitents de Montblanc per tal de situar l'obra en el context montblanquí. Tanmateix es presenta la història d'aquesta obra, desconeguda pels historiadors de l'art, i les vicissituds històriques que el retaule ha patit al llarg de la seva història. Hom hi trobarà una acurada descripció iconogràfica.

Vi i enoturisme a la Conca de Barberà: d'on venim i cap on anem

Leandre Romeu Serra

A partir de les notícies elaborades en una quarantena d'entrevistes de cara a preparar un documental, «Plantant una llavor», l'autor analitza l'evolució de l'estructura enoturística de la Conca. Alhora planteja els punts en contra i els punts a favor de la producció del sector vitivinícola dels de la Conca. Aquesta anàlisi el porta a elaborar una proposta de catorze punts que volen ser una inciativa per enfortir i consolidar el conreu de la vinya a la comarca.

El poblament a l'antic terme de Rojals segons el Nomenclàtor de 1860

Antoni Cartanyà Moix

Anàlisi de l'antic terme de Rojals a partir del Nomenclàtor de 1860, una estadística on s'exposa com era el poblament en un dels anys que Rojals va arribar vora els 700 habitants, a partir de llavors, aniria perdent població d'una manera continuada. El Nomenclàtor és clau per conèixer com estaven formats els nuclis de població, els conjunts constructius aïllats, categories de poblament, distàncies entre les cases aïllades i el nucli principal, el nombre de plantes de cada edifici i la seva habitabilitat.

Memòries de Joan Casamitjana Fabregat, pagès de Barberà de la Conca

Xavier Garcia Pujades

Detallada biografia del sindicalista agrari Joan Casamitjana Fabregat (Barberà de la Conca, 1922-Barcelona, 2015) que exposa el periple vital d'un home que va viure la II República, la Guerra Civil, la dictadura franquista i la seva militància a favor de la pagesia local.

Els manuscrits medievals fragmentaris escrits en pergami de l'antiga Comunitat de Preveres de Montblanc

Jaume Felip Sánchez

Notícia de 28 manuscrits medievals extrets de la documentació de la comunitat de preveres de Santa Maria de Montblanc localitzats enmig de documentació moderna que es conserva en aquell arxiu. De la mateixa manera es registren nous copistes montblanquins desconeguts del s. XIV i els encàrrecs que havien de dur a terme en localitats de la Conca i l'Alt Camp.

Altres

A la miscel·lània també es fa una revisió, a càrrec de Josep M. Porta Balanyà, de la bibliografia més recent que fa referència als pobles de la Conca de Barberà. També s'ofereix una ressenya de diversos articles i llibres que tenen com a protagonistes fets, obres artístiques o biografies que fan referència a la història dels pobles d'aquesta comarca.

Finalment es relacionen les activitats dutes a terme pel Centre d'Estudis de la Conca de Barberà durant els anys 2014-2015.

Anna-Isabel Serra Masdéu

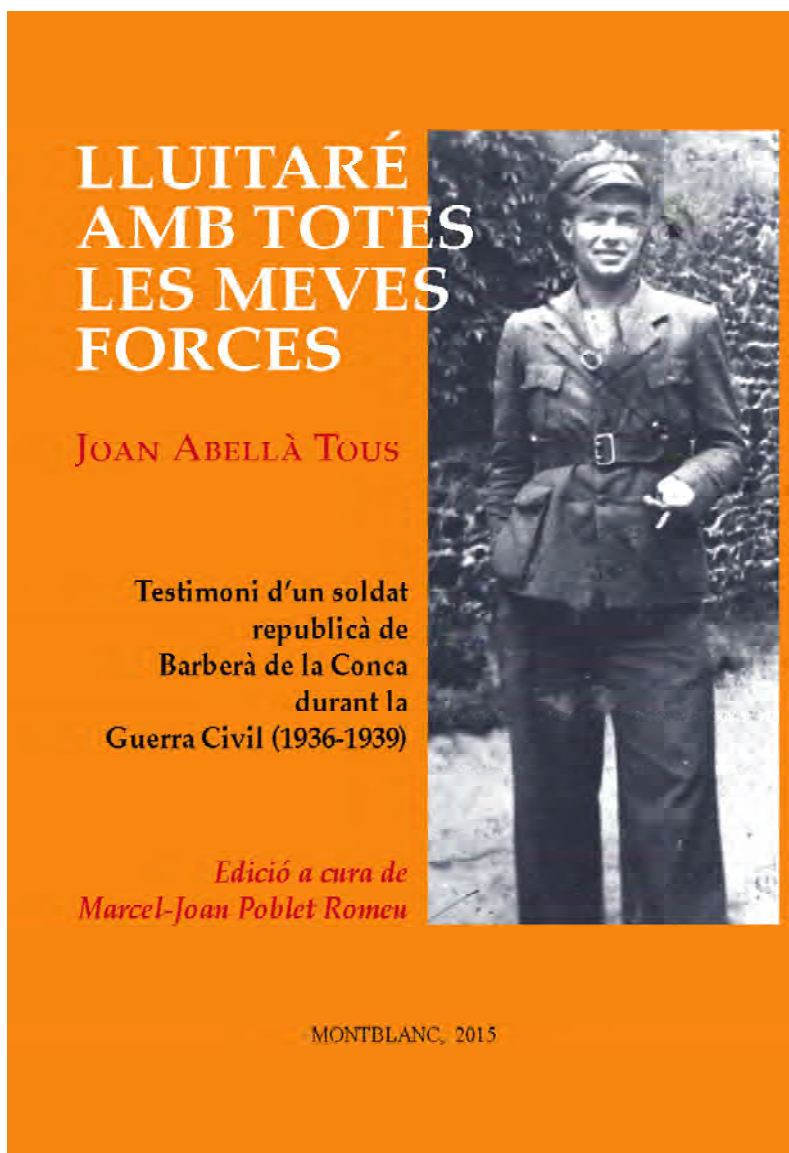
LLUITARÉ AMB TOTES LES MEVES FORCES

Joan Abellà Tous

Col·lecció monografies núm. XVIII

Centre d'Estudis de la Conca de Barberà.

Montblanc, 2015

Al mes de juliol de 1936 Joan Abellà estava feinejant al camp, tot gaudint d'un permís que li havia permès abandonar temporalment la caserna de Saragossa on feia el servei militar. La notícia de la rebel·lió militar sotragà el seu estiu i el de tot el país. Ja no es va reincorporar a la seva unitat militar: no només perquè l'avenç de les forces del general Mola havia arribat fins més enllà de la capital aragonesa, sinó perquè la República va dissoldre les unitats que li havien restat fidels. La defensa de la democràcia s'encomanà aleshores a les «milícies» que, organitzades, en columnes, s'encaminaren a l'encontre de l'enemic.

A mitjan agost Abellà s'incorporà en una d'aquelles columnes de milicians que, des de

la ciutat de Tarragona, va emprendre la marxa en direcció al front d'Aragó. Tot i que els homes en edat militar se suposava que tenien l'obligació d'incorporar-se a les noves milícies, el cert és que el desori que regnava entre les forces fidels al govern de la República deixava la iniciativa de fer el pas en mans de cadascun d'aquells joves. Joan Abellà (segons les seves pròpies paraules) fou el primer barberenc en allistar-se voluntari.

Molta gent d'aquell temps creia fermament en un ideal social i estava disposada a arriscar la pròpia vida per a la seva consecució. Abellà seria un d'aquells.

Des de pràcticament l'esclat del conflicte i fins que passà els Pirineus per a acabar internat en un dels ignominiosos camps de confinament presidari amb què la República Francesa obsequià (tal com si de delinqüents o enemics es tractés) els refugiats que arribaven d'Espanya, Abellà va entendre la seua participació en l'exèrcit republicà des d'una perspectiva «de classe», conscient que de la victòria militar depenien les consecucions obtingudes i les que es poguessin assolir en un futur.

Joan Abellà va viure en primera persona diversos fets d'armes destacats; sovint des de primera línia de combat. Va ser present en la Batalla de Belchite, en la de Sabiñánigo, en la de Terol, en la transcendental Batalla de l'Ebre i en els combats del Cap de Pont de Balaguer. A banda dels expressats fets d'armes, presencià accions relacionades amb els Fets de maig de 1937, assistí a la reorganització de l'exèrcit després de l'abolició de les milícies, visqué la quotidianitat al front i a la rereguarda, la retirada cap a França, els terribles bombardejos sobre Barcelona i Figueres, a banda de les accions criminals de l'aviació franquista sobre els contingents de civils que avançaven penosament cap a la frontera i l'exili durant l'hivern del 38-39. Va ser ferit un parell d'ocasions, va caure malalt per causa de la duresa de la vida al front, el seu cos va ser alberg dels paràsits i va anar a parar, amb ferides diverses i un braç immobilitzat, a l'hospital. Malgrat tot, va sobreviure i després d'un curt exili tornà a Barberà de la Conca, el seu poble, i encara va tenir ànims per escriure els seus records de la guerra, no per a compartir-los amb tots nosaltres, sinó només (com bé va deixar escrit en la introducció del manuscrit) amb els seus fill, si n'arribava a tenir. Gràcies, però, a la generositat de la seva viuda i del seu fill, que van permetre la publicació d'aquest llibre, ara és a l'abast de tothom que tingui interès a llegir-lo.

La perspectiva del temps de la guerra que ens mostra Abellà resulta particularment interessant perquè, a banda dels combats i de la vida militar, ens relata aspectes de la vida quotidiana del soldat que sovint passen desapercibuts, ens dóna compte de les relacions entre les persones, ens parla de gent que va conèixer (alguns absolutament anònims, d'altres, com el tinent coronel de milícies José del Barrio, més coneguts).

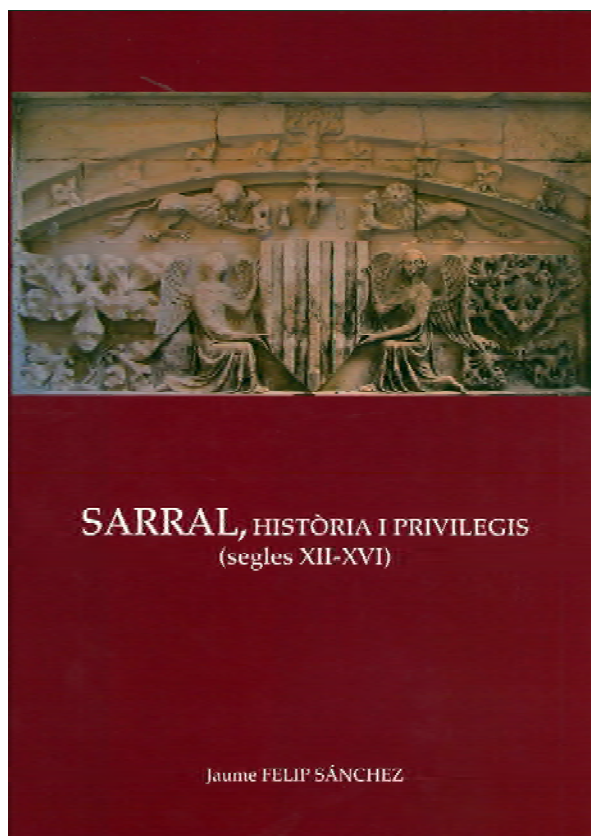
El gènere de les memòries de guerra no és nou, ni a Catalunya, ni a la Conca de Barberà. Són nombrosos els veterans de la guerra del 1936-39 que han posat per escrit els seus records i que posteriorment han estat publicats. Totes aquestes obres presenten gran interès per a l'historiador (i per a qualsevol altre que vulgui atansar-se al coneixement d'aquell conflicte militar): serveixen per a complementar la informació de les fonts d'origen militar, les úniques que tradicionalment havien estat tingudes en compte, i per a documentar qüestions que aquelles no van recollir.

Sarral, història i privilegis (segles XII-XVI),*Jaume Felip Sánchez*

Ajuntament de Sarral, 2015, Sarral, 512 p.

En el llarg i fructífer bagatge de l'historiador montblanquí Jaume Felip hi figuren altres treballs sobre Montblanc i la Conca de Barberà d'època medieval. Aquest cop ens ofereix una nova aportació d'història local sobre una altra vila de la mateixa comarca, la pertinença reial de la qual es troba expressada en el nom que hom li adjudicà a la carta de població de 1180: Sa Reyal. El llibre segueix la línia de l'obra publicada el 2001, un compendi de privilegis sobre Montblanc, però aquesta vegada incorpora un estudi introductorï més desenvolupat, que ocupa les primeres cent pàgines –sobre un total de més de cinc-centes–, que en bona part se sustenta en el mateix material documental exposat a la part restant del llibre. Ambdues parts seran objecte de comentari, si bé seguint l'ordre invers: primer la part documental i després l'estudi preliminar, afegint-hi algunes observacions crítiques.

L'obra en qüestió aplega un total de 383 documents, compresos entre el 1180, data que correspon a la carta de població atorgada pel rei Alfons I, i el 1599, ja en època del monarca Felip II. Tota aquesta documentació pertany a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). Cada regist s'acompanya de la transcripció íntegra del document, llevat de dos (els núm. 362 i 382) que no han estat transcrits. En alguns casos es complementa amb altra informació referent a còpies i edicions conegudes.

Portada del llibre

La major part d'aquests documents estan redactats en llatí, llevat d'alguns que ho estan en català o fins i tot en castellà. Classificats per segles, es distribueixen de la següent manera: dos del segle XII; 76 del segle XIII (del núm. 3 al 78), si bé la majoria ja pertany a la segona meitat d'aquest segle; 236 del segle XIV (del 79 al 314), 59 del segle XV (del 315 al 373) i deu del segle XVI (del 374 al 383). Així doncs, el període que acumula més documentació és el segle XIV, amb 72 documents de la primera meitat i 164 de la segona meitat. Es tracta d'una etapa força atapeïda d'esdeveniments –en consonància amb el que coneixem d'altres localitats catalanes– i on s'hi barregen qüestions de diferent índole.

Els documents que han estat transcrits i regestats per Felip són de diversa tipologia. En tant que estan extrets dels registres de la Cancelleria, solen ser cartes amb ordres adreçades als oficials reials (veguers, batlles...), o de manera més específica al batlle de Sarral, tractant o regulant diferents assumptes de la batllia o de la vila, sense excloure-hi altres cartes concernent més directament als representants del municipi (prohoms i jurats). Algunes contenen ordinacions i/o aprovacions de capítols, altres es refereixen a citacions, comissions, llicències, salconduits, remissions, etc., gairebé sempre tenint com a emissor els reis, els infants o les reines regents. Malgrat el títol donat al llibre (només alguns documents podrien ser etiquetats com a veritables privilegis), el fons documental donat a conèixer és d'una gran idoneïtat per poder examinar les relacions de la monarquia amb aquesta vila de la seva jurisdicció durant tota l'època considerada. El valor que cal atorgar a la transcripció d'aquest fons és encara més crescut, si tenim present la poca informació que es pot extreure d'altres fons arxivístics per a època anterior al segle XVII (el fons municipal fou cremat el 1936 i la notaria civil arrenca al mil sis-cents). No cal dir-ho, la transcripció de tots aquests documents ha estat una feina àrdua. Però, tant o més important que la transcripció del document és el seu regist. Alguns, al nostre entendre, resulten massa llargs; així, per exemple, el text que precedeix la transcripció del document número 351 (sobre els capítols subscrits entre la vila i els seus creditors el 1447) és molt prolix, i encara més considerant que el seu contingut és àmpliament comentat a la primera part del llibre.

El formidable fons documental reunit en aquesta obra podria servir per fonamentar una magnífica monografia d'història local. Amb tot, l'autor s'ha decantat per fer una exposició cronològica gairebé seriada dels diferents documents regestats, agrupats mínimament per temàtiques afins. Hi ha qüestions sobre les quals s'hi incideix en diferents apartats, i que segurament hauria estat preferible abordar de manera integral per poder copsar millor quina fou la seva evolució al llarg d'aquests segles, atès que tampoc es fa una recapitulació al final de tot. Sobre la compartimentació interna de l'obra, hom adopta un punt de vista tradicional, perioditzant les principals etapes en funció de cada regnat.

D'entrada, l'autor dedica nombroses pàgines a parlar sobre la conquesta i colonització de la Conca, quan Sarral encara no existia. Si més no, fou l'època d'aparició d'un primer assentament, Saüc, considerat precedent de Sarral, que acabà sent segregat de l'antic terme de Forès. La història pròpiament dita d'aquesta vila s'inicia amb un extens comentari sobre el contingut de la carta de població emesa pel rei Alfons I el 1180. A partir d'aquí, es va donant alternança a diferents qüestions a través de les quals hom pot fer-se una idea bastant cabal de com es desenvolupà la vila al llarg d'aquells segles.

Es toquen aspectes referits a la població i la societat, i altres de caire urbanístic, com l'expansió del segle XIII o amb la construcció de les muralles del XIV. Es donen a conèixer els noms i procedència dels primers sarralencs, així com alguns dels principals prohoms i famílies benestants. Amb tot, la qüestió demogràfica gairebé no s'esmenta, ja que l'única cosa indicada és un document referit al recompte de focs ordenat fer per Ferran I el 1414, obviant remetre's a cap dels fogatjaments publicats, que aporten dades sobre el nombre de focs d'aquesta vila, àdhuc la nòmina de tots els caps de casa i la seva distribució espacial pels carrers i places de la vila, pel que fa al fogatjament de 1496-97. Així mateix, atesa la centralitat que se li atorga al segle XIV, hi trobem a faltar alguna valoració global sobre el possible impacte de la crisi a Sarral, ja fos a través de les pèrdues demogràfiques causades per les successives pestilències –sols es donen algunes referències puntuals a la Pesta Negra– o de les fortes caresties de blat que sacsejaren tot el país, llevat també d'algunes referències puntuals a les del segle XVI. També es passa per alt la destrucció del call, si és que arribà a produir-se, altrament, s'hauria d'haver indicat al que succeí en altres viles properes. De fet, l'autor dedica bastants apartats als jueus de Sarral, bo i reconeixent que serien pocs per arribar a configurar una aljama.

Un dels temes principals d'aquest estudi són les vicissituds de la batllia i la seva administració per part dels diferents oficials que la conformaven. A nivell territorial, Sarral constituí el centre d'un batlliu que abraçava diferents localitats, com ara Cabra del Camp i Forès, que sovint apareixen actuant –les tres– de manera associada. Aquest batlliu funcionà de manera un xic autònoma dins la vegueria de Montblanc, la qual cosa donà peu a nombrosos conflictes de competència amb el veguer. Al llarg del segle XIV, es dona una confluència de tres figures jurisdiccionals (el veguer, el sotsveguer instituït el 1309, i el batlle), per no parlar també dels batlles existents als altres pobles de la demarcació en representació de diferents castlans. Al seu torn, també el batlle de Sarral pogué tenir un sotsbatlle, de manera que tot plegat conforma una administració força complexa, però de gran interès des del punt de vista de l'organització territorial.

També s'esmenten les successives crides o convocatòries de l'host de Sarral i les diferents regulacions establertes tocant al seu funcionament. Per altra banda, hom treu a col·lació nombrosos conflictes en els que hi estigueren involucrades altres localitats i castells de la zona. Al llarg de l'estudi es fa referència a un gran nombre de juristes que intervingueren en els diferents processos judicials exposats.

Sens dubte, un altra temàtica a destacar en aquest estudi és sobre la jurisdicció i les vicissituds per les quals passà aquesta vila a partir de les alienacions que en féu la monarquia, i dels consegüents rescats o intents de rescat. Es tracta de processos complicats que no sempre podem arribar a escatir de forma clara. Un dels actors implicats fou el Monestir de Santes Creus, el qual mantingué drets damunt la vila (entre altres coses, es quedava amb la meitat dels donatius satisfets al rei) fins la permuta subscripta amb la corona el 1383. Posteriorment, la jurisdicció de la vila passà per un llarg període d'assignació com a cambra de la infanta Violant –esposa que fou de Joan I i a qui sobrevisqué força anys–, i encara seria objecte de noves operacions de traspàs en època ja de Joan II i en el context de la postguerra. També es pot veure com, al segle XV, de resultes de les successives alienacions practicades per la corona sobre els pobles de la demarcació, el batlliu sarralenc quedà pràcticament desintegrat.

Diversos apartats aporten informació sobre el funcionament del mercat, documentat des d'època primerenca, i les fires. No acabem de veure en quina època s'instituí la primera fira, per bé que ja existia al segle XIV, i al segle següent s'amplià amb la fira del retorn. Una vegada més, hauria estat convenient de traçar un quadre més global sobre l'economia local.

Altres aspectes versen sobre l'organització municipal. El municipi resta sempre en un segon pla respecte de la resta de temes vinculats a l'administració de la batllia. Alguns dels principals privilegis que va rebre la «universitat» no s'han conservat, o no s'han pogut localitzar. Però podem arribar a copsar bastant bé la seva evolució en el pla institucional. D'entrada, sorprèn la precocitat del seu primer consolat, que ja apareix constituït el 1214; després passà a conformar una juradia, constituïda, depenent de l'època, per quatre o per tres jurats. L'autor comenta diverses ordinacions relatives a la configuració dels consells, i dels diferents càrrecs municipals també, encara que menys, a banda d'incidir en el funcionament del juí de prohoms. I així com es dóna constància de certes irregularitats comeses per alguns batlles i oficials de la seva cort, també es fa referència puntual a actuacions irregulars per part d'alguns responsables municipals. Pel que fa a la insaculació, en tant que mecanisme de control del govern local, a Sarral s'implantà tardanament, ja a l'època de l'emperador Carles V.

També s'aborden aspectes de fiscalitat i finances municipals. Respecte dels problemes plantejats al voltant de la recaptació dels impostos directes (talles), s'incideix bastant en la problemàtica contribució dels clergues de la vila. També hi ha nombroses referències a l'establiment d'imposicions (impostos indirectes) per pagar els successius donatius reials o altres despeses comunitàries; són especialment interessants les ordinacions de 1375, respecte d'imposicions destinades a costejar les obres de murs i valls. En l'àmbit més estrictament financer, es donen notícies sobre l'emissió de censals (sempre de manera puntual) i es presta força més atenció al problema de l'endeutament, tocant a una situació greu a final del segle XIV i que al llarg de la primera meitat del segle XV portà a diferents operacions per intentar alleugerir la càrrega censal, àdhuc passant per una cessió de béns considerada fictícia, si més no, pels creditors, els quals apareixen identificats pel seu nom i lloc de residència, per bé que no s'aporten dades sobre el deute contret amb cada un d'ells. A partir dels documents recopilats, tampoc no es pot conèixer el deute total del municipi. En canvi, sí es donen dades comptables relatives a les rendes cobrades per la senyoria.

Pensant més que res en els possibles lectors de fora la comarca, hauria estat convenient haver-hi inclòs alguns mapes, si no de la vegueria, almenys del batlliu, com també algun plànol urbà de la vila mostrant la seva configuració d'època medieval. És una llàstima l'edició no vagi acompanyada d'índex toponomàstic, una altra observació crítica que podem fer a l'autor és que la part bibliogràfica de l'estudi està poc actualitzada; un dels autors més actuals que trobem citat és Cingolani –tocant al seu llibre sobre Pere el Gran– i no gaires més. Més enllà dels historiadors que han treballat sobre la Conca (Altisent, Sans Travé o el mateix Felip) i d'informacions extretes d'altres aplecs documentals (alguns diplomataris i/o cartularis relatius a Poblet i Santes Creus), hi trobem a faltar altres autors que han esdevingut referents en determinades matèries, com, per exemple, Flocel Sabaté –pel que fa als processos de feudalització i colonització de la Catalunya Nova, o també pel que fa a l'organització de les vegueries al segle XIV–, Manuel

Sánchez Martínez i Pere Ortí –pel que fa a l'estudi del patrimoni reial i dels donatius exigits a les viles de reialenc– o encara Pere Verdés i jo mateix –pel que fa als temes de fiscalitat i als processos d'endeutament d'alguns municipis–. I és que el llibre de Felip aporta dades molt valuoses relatives a les contribucions de la vila de Sarral en els donatius de la monarquia, així com també en relació amb l'espiral creada per la venda massiva de censals morts. Hom se n'adona que el que succeí a Sarral guarda moltes similituds amb els processos estudiats per a altres viles catalanes com Cervera, Valls i Reus, les de la baronia de la Llacuna..., o també d'algunes ciutats com Tarragona, viles i ciutats localitzades, totes elles, en comarques pròximes a la Conca de Barberà. Més concretament, ens ha sobtat el gran paral·lelisme existent amb la situació de Valls, una vila que també a principis del segle XV passà per un procés de cessió de béns davant la impossibilitat de pagar els seus creditors. Formant part d'aquest mateix procés, es comenta el posterior establiment d'un milenar (traduït per l'autor com a mil·lèsim) sobre les collites de cereal i safrà, un tipus d'impost híbrid –entre les talles sobre la riquesa patrimonial i els onzens, en tant que impostos sobre la producció– que jo mateix vaig tenir ocasió d'estudiar, sobretot per als casos de Reus i Valls. Hom hauria pogut abordar algunes qüestions amb un major coneixement de causa. La gran feina duta a terme per Felip no esgota ni molt menys tota la riquesa de la documentació reunida. Constitueix, si més no, un gran filó documental, que a partir d'ara resta a disposició d'altres historiadors per intentar donar-hi més valor, o de cara a fer el corresponent exercici de comparació amb altres casos coneguts, si és que el mateix autor no s'anima a fer-ho ell mateix. Res de tot el que he dit aquí referent a les possibles mancances d'aquest estudi no ha de servir per treure mèrits a una obra que, sens dubte, millora molt tot el que se sabia fins ara a partir de les anteriors monografies locals (les de Capdevila, Morell i d'altres autors).

Jordi Morelló Baget

rosa lentini. Poesía reunida

José Ángel Cilleruelo

La tarde en la que conocí a Rosa Lentini, este libro cuya presentación celebramos (20 de octubre de 2015), no existía ni siquiera como un sueño. Diré más. En la época en la que conocí a Rosa Lentini ni siquiera estábamos interesados en el arduo recorrido personal que significa haber trazado en el vacío una obra poética. Entonces la poesía era un rito más colectivo que individual y las tardes un lugar propicio para las conversaciones, los proyectos, las andanzas. Nos veíamos con frecuencia alrededor de la mesa de *Hora de Poesía*. Quiero acordarme ahora de aquella revista que supo convocar a poetas barceloneses de todas las edades, los mayores y también los barbilampiños como era yo entonces. Y quiero acordarme, sobre todo, del alma de aquella revista en sus inicios, el poeta Javier Lentini, padre de Rosa, siempre de emocionada memoria. Mis años de *Hora de Poesía* fueron ya los de Rosa, cuando ella la dirigía, y quiero decir aquí, ya que he empezado a acordarme de cuando la conocí, que aquellos números de la última época de *Hora de Poesía* fueron el reflejo más fiel y más auténtico del fluir de la sensibilidad poética en la década final del siglo pasado. Lo que una revista debe ser, el termómetro del proceso febril que es siempre la poesía.

Aquella tarde, cuando la conocí, Rosa Lentini desde luego no tenía en la cabeza cómo resolver el laberinto que ha resuelto en este libro, sino, tal vez, solo cómo darle inicio. Recuerdo haberle oído hablar del libro que iba a publicar pronto e iniciaría su obra poética, y quiero acordarme de él ahora, frente al fruto de lo que en aquel momento estaba empezando. Apareció en octubre de 1994. Una fecha tardía. Rosa no se ha apresurado nunca a publicar. Ni siquiera quiso recoger los poemas que a lo largo de los años había ido dejando en las revistas de entonces, como ensayos del libro que un día publicaría. *La noche es una voz soñada* es un raro primer libro. Hay en él una unidad y una intensidad formal, estilística y temática impropia de quien se inicia. Creo que esta espera a la hora de empezar a publicar siempre le favoreció. Aquí tenemos el resultado: en este volumen no hay ni un único poema que desentone. Ni una única nota suelta. Esta *poesía reunida* es, porque así lo fue desde el principio, una única sinfonía interpretada en el tiempo con vigor y profundidad. La misma tensión que Rosa le exigió a su primer libro la mantuvo en sus siguientes títulos e idéntico rigor y respeto hacia la página impresa es también lo que ha orientado la reescritura de su obra en esta *poesía reunida* que hoy se presenta.

En el ejemplar de *La noche es una voz soñada* que una tarde me regaló Rosa y conservo en casa, en su primera página leo: «Para José Ángel y Marisol, este sueño por fin real». Firmado: Rosa. Fechado: 1 de diciembre de 1994. La realidad se construye con sueños. Me aventuro a afirmar que cuando le pida a Rosa que firme en mi ejemplar de su *poesía reunida* podría caligrafiar el mismo lema: «este sueño de ver el trabajo y el esfuerzo creativos de tantos años reunido en un libro... por fin real». Aquí está. Cuando la vida le regala a un poeta la edición

de todos sus libros lo que se esconde entre las páginas es, por fin, un sentido para sus sueños. Para la decisión más determinante de su vida. El libro que presentamos esta tarde se alza como el momento en el que uno se da la vuelta y lo que ve tiene un significado.

Rosa Lentini, para su *poesía reunida*, ha prescindido de título. O mejor será decir, lo ha escondido. Lo ha ocultado en el subtítulo: *poesía reunida*. Y ha dejado que el título asome en tres letras en cursiva: *-ida*. Qué gran acierto este título que no está y sin embargo lo titula perfectamente al aludir a las dos direcciones que el libro emprende. Porque *ida*, como verbo, hace referencia a la escrita en el pasado; pero como sus-tantivo, *ida* hace referencia al camino que sigue adelante, hacia el futuro. Este es un libro con las dos direcciones del tiempo. Reúne el pasado y emerge hacia el futuro. Es más, querido pensar y futuro. Así lo ha hacia atrás y hacia presentar Rosa, adelante al mismo tiempo, y además ha encontrado una palabra en las dos cosas, y aún Este es un libro con tiempo. Reúne el el conjunto. Un acierto. El futuro. Es más, también una fecha. Es la futuro. Así lo ha extensión del libro: 2014- adelante al mismo una vida, aunque años de escritura tenido la fortuna de octubre, hoy, otro día de octubre de castellano que diga mejor, que lo diga abrió el paquete enviado palabra que nombra siempre se abren los

El título tiene fecha que ampara la 1994. Las fechas de invertidas. Veinte contados desde esta hasta la mañana de 1994 en la que Rosa por el editor en el de correos. Porque

paquetes enviados por los editores en el vestíbulo de las estafetas de correos. Se practica un corte lateral a la caja y se extrae, arañándose el dorso de la mano, siempre se araña uno con los nervios el dorso de la mano cuando publica un libro, se extrae, decía, un solo ejemplar del envío, un ejemplar que es siempre «un sueño por fin real». Y el libro que hoy presentamos se inicia precisamente aquella misma lejana mañana de octubre, recorre dos décadas de poesía y llega hasta esta tarde de octubre veinte años después y continúa hacia adelante porque el libro que presenta Rosa es un camino de vuelta y de ida. Regresa hasta sus orígenes como creadora y desde allí se reescribe siguiendo ya el firme sendero que ha de conducirlo a culminar una obra poética que es ya, en nuestra poesía contemporánea, una referencia obligada.

El libro se abre con el último título publicado por Rosa y acaba con el primero. Leí *Tuvimos*

hace algunos meses, cuando apareció en 2013, también en el mes de octubre. Y después de leerlo se lo escuché leer a Rosa en la presentación que hizo en la Sala de Escritores del Ateneu. Lo he vuelto a leer ahora, en esta *poesía reunida*. Y en estas tres lecturas, que sin embargo no son tres lecturas, porque muchos poemas los he releído varias veces, no consigo salir de mi asombro ante este libro. Quiero decirlo ya: ante *Tuvimos* me siento frente a uno de los libros capitales de mi generación. De ahí mi estupor, el que produce siempre una obra de arte que cambia las condiciones que suponíamos para el arte. En este caso *Tuvimos* modifica el retrato poético de mi generación. Le proporciona un significado: una generación que tal vez nunca rompiera sus cordones umbilicales, incapaz quizá de generar un relato, que al cabo se encuentra a sí misma, ya en un presente tardío, pero por primera vez un presente en desolada y desnuda primera persona. Unos versos de Rosa lo dicen con una claridad que aún sigue pasmándome: «Un encuentro detrás de una memoria... / aunque el tiempo en que tememos ser desalojados / sea el que sostiene la vida / y el centro esté aquí, / lleno de deseo y ausencia».

Tuvimos consolida uno de los dos registros poéticos de Rosa Lentini. La escritura de los mejores textos de este libro —que son unos cuantos— alterna tres tonos discursivos. Suele arrancar el poema con un ágil ritmo descriptivo, o incluso narrativo, subrayado por la mención explícita del asunto; inicio que de repente se detiene en una observación resuelta con versos de vocación —y resolución— gnómica («Nada es más maleable que un niño y nada lo es menos que un niño blindándose») puede ser un mero ejemplo), casi aforismos que estancan en su significado global, como agua que llega a un lago, el avance discursivo. A partir de este punto, el poema abandona los referentes concretos, se desentiende del factor comunicativo del texto, y cobra un tono alegórico con el que Rosa Lentini alcanza una sutilidad de pensamiento poético de gran —y estremecedora— altura: «Pienso entonces en cómo / reciben a los nuevos inquilinos / los objetos abandonados tras la mudanza. / Así observan los muertos a los vivos». Este es el registro de *Tuvimos* y de la reescritura de *El sur hacia mí*. Y entre ambos libros, *El veneno y la piedra* y *La noche es una voz soñada*, que indagan en un registro hasta cierto punto opuesto: poemas breves, siempre con un calado simbólico, contruidos antes con elusiones que con alusiones, elípticos y con frecuencia herméticos. Del mismo hermetismo que aprendimos a amar en Ungaretti.

Los dos registros poéticos, el poema discursivo y el poema hermético, se alternan en esta *poesía reunida*, pero ambos comparten un único universo temático, de una densidad infrecuente. Los poemas discursivos expanden el significado; los poemas herméticos lo concentran. A veces comprendemos las elusiones de estos por aquellos en este libro que es como una sinfonía en la que no hay ni una única disonancia, pero también descubrimos la profundidad lírica de aquellos, los más narrativos, por la rotundidad de los símbolos de la desolación que nos ofrecen estos, los más breves.

Y para mostrar la coherencia del universo temático de Rosa Lentini, desde el principio de su obra poética, voy a repasar un motivo poético. El primero que aparece, cronológicamente en su bibliografía. En el primer poema del primer libro, que tomo de su versión primera, la de 1994. Fragmento por el que he conservado durante años una devoción posiblemente sin saber el motivo hasta que leí *Tuvimos*. Leo: «Nací con una ola de mar en la boca. Mis tutores tuvieron el cuidado de salar puntualmente el agua cada año, desechar aquellos peces que habían crecido

demasiado y escoger los colores y el tamaño de los que habían de quedarse». Lo leo y ya sé por qué me estremecía la imagen: es el retrato de mi generación. Idéntica metáfora aparece en *Tuvimos*, versos que parecen frases añadidas con el tiempo al poema inicial. En «El vientre» leemos: «Ya todo estaba allí: la cueva / con el cuello estrecho asfixiando al pez». En *El veneno y la piedra*, el libro anterior, en el poema «El agua» leemos: «El cielo cambia / tan pronto de un gris azulado / a un azul plumizo / bajo el que los peces / aturdidos palidecen / y los ahogados parecen querer subir / azuzados por invisibles espuelas». En el libro anterior a este, *El sur hacia mí*, se leen versos como estos: «como furtivos peces compadecidos de nuestras inútiles bocas / bebiendo de las lágrimas / de una culpa colectiva»; o como estos: «el amor acabado / contesta / con peces más fríos / en la mano»; o como estos: «sobre el suelo desaparecido de su casa / bancos de peces ahogados / se balancean en un flujo espeso». Y ya en el libro inicial, en *la noche es una voz soñada*, la reescritura del primer poema del libro desvela las claves de la metáfora: «Crecimos bajo una luz de acuario con padres perfeccionistas que cuidaban de la alcalinidad del agua, desechaban los peces demasiado grandes y elegían los colores y el tamaño de los que quedaban». No creo que exista un símbolo más preciso no solo para mi generación, sino para la propia vida en una sociedad cada vez más sometida a «una luz de acuario» que nunca descubre sus peces ahogados. Exactamente lo que ha visto, para que nosotros lo veamos, la escritura intensa, lúcida, visionaria y audaz de Rosa Lentini.

JOSÉ ÁNGEL CILLERUELO (Barcelona, 1960) es escritor, traductor y crítico literario. Su obra poética ha sido reunida en los volúmenes *El don impuro* (1989) y *Maleza* (2010). Después ha publicado *Tapia con mirlo* (2014) y tres colecciones de poemas en prosa, el último *Becqueriana* (2015). Su obra narrativa consta de cuatro recopilaciones de relatos, seis novelas y dos libros de prosa memorialista. Mantiene la bitácora de creación *El visir de Abisinia*.

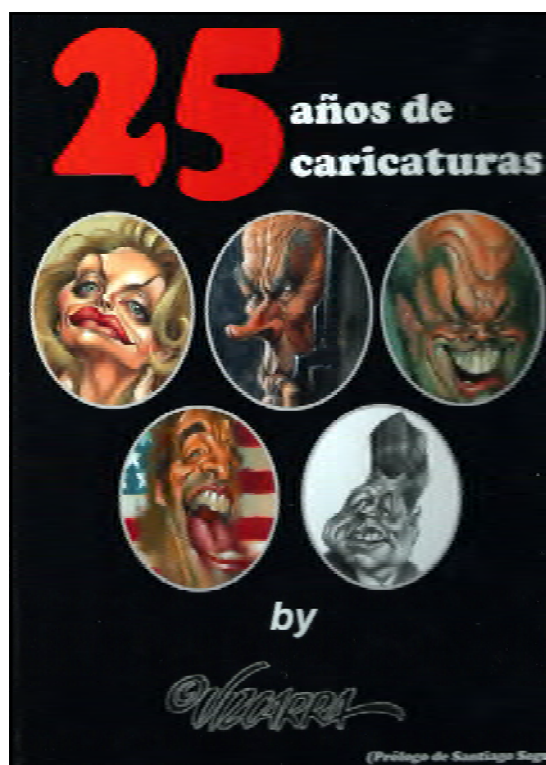
25 años de caricaturas by VIZCARRA

Vint-i-cinc anys de professió donen per a molt, i més encara si l'exercitant d'aquesta professió fa el que més li agrada i ho fa de la manera que sap fer-ho. Aquest és el cas del dibuixant i caricaturista, nascut a Montblanc i llicenciat en Belles Arts, Joan Vizcarra, que per celebrar aquesta dilatada, densa i exitosa carrera professional en els més destacats mitjans de comunicació gràfica del país, ens ofereix un llibre on es compendien nombroses caricatures dels personatges més destacats en l'àmbit estatal i internacional de qualsevol signe de l'àmplia esfera social.

En el volum, editat per Juan Antonio Hidalgo, hi discorren al llarg de més de dues-centes cinquanta pàgines, amb un format 30 x 22,5, amb coberta de cartró, com apuntàvem abans, diversos personatges distribuïts en catorze tiques diverses.

Resulta revelador gràfic abans d'entrar per copsar la l'espectacle i polític, mediàtic. Setanta que en un moment o per Joan Vizcarra. Adrià, Maribel Verdú, Valentino Rossi, etc.,

Tampoc podem «Vizcarricaturas» que Segura. Les paraules confirmen dues coses, l'alta consideració Vizcarra, comparant-lo en el context universal deshinibida i sincera

que, curiosament, han estat capítols d'acord a temà-

el preàmbul bio-gràfic i foto-de ple en l'obra vizcarriana popularitat entre el món de allò que en diríem l'espai fotografies amb *celebrities* altre han estat interpretats Homes i dones com Ferran Isabel Coixet, Mark Knopfler, etc.,

passar per alt el pròleg signa el cineasta Santiago de Santiago Segura ens per un costat posen de relleu artística que té sobre Joan amb els millors caricaturistes i, per l'altra, l'amistat amb el «El Vizqui» com li

diu ell. És del tot indispensable fer esment de l'últim paràgraf d'aquest pròleg que, amb el desenfadament comunicatiu tan característic de Segura, hi etziba: «Yo soy fan de Vizcarra, y mucho. Y ustedes si no lo eran, después de ojear este libro lo serán. Y si después de ojear este libro siguen sin serlo, por favor, a mi no me dirijan la palabra».

Entrant plenament en el corpus artístic que es presenta, s'enceta amb el capítol *Classic Hollywood*, on ens obre la porta el savi filòsof de l'humor a la pantalla i a la vida real Groucho Marx; un cop dins ens hi trobarem en Charlie Chaplin, expressiu i de rebelia ingènua, i altres figures cimeres d'un cine que influí en la vida de varies generacions i que mitjançant la capacitat artística del dibuixant apareixen mostrant l'essència dels trets més interiors de cadascun.

El salt generacional cinematogràfic ens arriba a *Modern Hollywood*, amb un Al Pacino que, només amb l'esguard, ens evoca les interpretacions d'aquella càrrega de violència meditada que l'ha fet tan genuïnament «pervers», i, entre d'altres, Harrison Ford, George Clooney, Angelina Jolie. La flor i nata d'una època que també podem considerar clàssica, si bé encara actual. Ah!, no volem passar al següent espai sense fer esment d'una admiradíssima i sensual Sharon Stone, a la que Vizcarra li dóna forma i vida sobre el paper en blanc i negre, emprant el llapis carbó.

El bloc de capítols dedicats al món del «cel·luloide» -que lluny ens queda aquest material!, el completen l'espai dedicat als personatges que des de l'altre costat de la càmera (directors, productors, etc.) -*Movie Makers*-, han establert la base i els pilars d'aquesta indústria artística universal, seguit d'escenes de grup -*The Movies*-, en les que el mestratge de Vizcarra ens permet visualitzar i interpretar a través de l'òptica caricaturesca. El cine espanyol -*Spanish Movies (¡¡¡Olé!!!)*- hi és present seguint la línia que ha mantingut Vizcarra durant aquests vint-i-cinc anys: expressiu, picaresc, psicològic; sí, sí, psicològic, doncs en la mirada o en qualsevol expressió facial del model hi confereix trets que no passen inadvertits a l'espectador.

El món feliç de la televisió -*The Crazy World of TV*- l'encapçala un esverat Rowan Atkinson en el rol de Mr. Bean. Veure'l plasmat en aquesta pàgina transporta a les esbojarrades aventures urbanes de l'histriònic britànic. Aquest només és un tast de la immersió de Vizcarra en la comicitat del més alt nivell; segueixen molts actors i moltes actrius que contribueixen a fer-nos la vida més alegre.

A meitat del llibre apareix un món pel qual el dibuixant sent una autèntica predilecció, la música i, és clar, *Music & Rock'N'Roll* és una mostra del panorama musical més divers, amb un Vizcarra arrabatadament lliurat, immersit, talentós com sempre, amb entregues com la primera pàgina on John Lee Hooker es contraposa pàgina contra pàgina amb els tres tenors (Luciano Pavarotti, Josep Carreras i Plácido Domingo), tota una declaració de principis musicals a l'hora de seleccionar les preferències en el moment de compaginar el llibre. Ell mateix, en Joan, és un rocker: imatge de rocker, moviments de rocker, esperit de rocker del dibuix, un Elvis, que venera, innovador, en el seu cas, d'un estil de dibuixar la caricatura, i amb l'energia d'un Jimmi Hendrix, que també el trobem a les pàgines de la publicació. *Latin Souds* és un altre capítol representat per intèrprets més propers geogràficament: Serrat, Sabina, Loquillo, amb qui li trobem una certa semblança física, etc.

Aparteu-vos que vénen els polítics -*History & Politics*-. Hi són tots els grans, els que han assenyalat el camí de la història recent arreu del món. Quin Chávez!, genial, espaordidor, i quin Benet XVI, com si sorgís de les criptes més profundes vaticanes, amb els ulls blaus teutons i l'expressió d'un rostre que sotja maliciosament. I els manaires de la Pell de Brau -*Spanish Politics*-. Les protuberàncies piloses del castellà Aznar, a qui també trobem flirtejant amb un Pujol que es deixa estimar. Eren uns altres temps. I el Felipe, que ens mostra la blancor d'un bon dentífric, i una sarcàstica Espe, sempre a punt de sortir a caçar. Però creiem que el summum es presenta amb un «espiritual» Rouco Varela que ben segur ha impartit benediccions a dojo per a tothom.

Els esports -*Sports*- constitueixen la següent cita, amb la plasticitat que els és pròpia captada amb tot detall, des del futbol al bàsquet, passant pel tennis i altres.

Tutti Frutti, com la pròpia intitulació indica esdevé una mena de calaix de sastre plural i variat, amb provocacions sexuals de Paris Hilton o encaramelaments recents d'un premi Nobel de Literatura amb una senyora eternament «jove», que quan es clou el llibre la parella topa de cara amb *El Rey Misterio*. Ambdues situacions són un misteri.

«Una altra història», és la traducció infidelment conscient que nosaltres fem de -*The Dark Side of Vizcarra*-, ací, el realisme de la figura i l'expressivitat del rostre posen de manifest la complexitat i la dimensió artística de Joan Vizcarra. Com en la caricatura, copsa i expressa les expressions torbadores, el somriure insinuant, la melancolia o el desig de cada un dels models representats.

Arribem a la pàgina 256 del llibre, «grans formats» o bé -*Vizcarra a gun for hire*-. Alguna pistola sí que s'hi veu, però no cal que el lector pateixi, perquè els trets que dispararan són de bon humor.

Quan ja som a l'última pàgina, una autocaricatura sostenint la funda d'un cd i escoltant-ne el contingut, Vizcarra s'acomiada del «lector d'imatges» que segurament el tornarà a mirar i remirar cercant l'estat d'humor, indispensable per al bon viure, i, si algú no ho fa, parafrasejant a Santiago Segura, que no ens diguin res.

Per part nostra, gràcies, Joan, per aquesta antologia de l'art de la caricatura i, evidentment, pel teu bon fer arreu on et fas present amb les teves obres i de manera especial en la teva col·laboració setmanal a «*El jueves*». El llibre que hem comentat és un llibre de culte per als amants de la caricatura.

Josep M. Carreras Vives